

O d ô v o d n e n i e

Obyvatelia Slovenska nakupujú stále menej potravín, rastúca inflácia zdvíha ceny potravín do takej miery, kedy si kupujúci musí rozmyslieť, či si tovar vôbec kúpi. Zákon 18/1996 Z. z. o cenách dáva dostatočný priestor na to, pokiaľ je politická vôľa, aby mohla vláda ceny vybraných druhov potravín regulovať. Z hľadiska nástrojov cenovej regulácie by sa táto mohla realizovať formou vecného usmerňovania cien (§ 7 citovaného zákona), čo by mohla byť v konečnom dôsledku aj regulácia obchodnej marže na primeranú úroveň.

Obchodné reťazce doposiaľ zažili dva najtučnejšie roky. Jeden z nich vykázal za rok 2020 čistý zisk 126 miliónov eur pri obrate 1,5 miliardy eur, teda 8,6% z obratu (zo základného imania 88,87 milióna za rok zarobil 126 miliónov). Pre porovnanie, keď sa pozrieme na iný reťazec v Spojených štátoch, tam dosiahol za obchodný rok zisk na úrovni 2,47% a ďalší len 1,38%.

K tvorbe pultových cien sa môže využiť ustanovenie zákona o cenách, kde sa stanoví maximálna obchodná prirážka, napríklad 40% (skúsenosti hovoria o tom, že 27% prirážka je potrebná na zachovanie systému obchodu a 3 -3,5% na logistické náklady obchodu, ak sa stanoví 40%, ešte zostane 10% na tvorbu dostatočnej pridanej hodnoty obchodu a investície).

Čo sa týka konkrétnych položiek, napr. chleba a pečiva, na 1 kg konzumnom chlebe pekári evidujú obchodné prirážky v intervale od 45 do 67%, chlieb stojí na pulte od 1,29 až do 1,90 eur. Cena 50g rožka je 0,11 eur, pričom obchodné prirážky reťazcov sú v intervaloch od 65 do 82%. Reťazce tak aj po podpísaní „maržového memoranda“ s Ministerstvom pôdohospodárstva zarábajú v nominálnom vyjadrení v euro na kus viac, ako zarábali v septembri 2021, kedy sa začalo so zvyšovaním odbytových cien.

Vláda SR, ako aj Národná rada Slovenskej republiky má podľa platných právnych predpisov možnosť aktívne zasahovať do nežiaduceho cenového

vývoja legitímnymi nástrojmi. Vzhľadom na skokový nárast inflácie, jej prudké mesačné navýšenie, pričom až 50% z nej tvoria potraviny, je dôvodné, aby sa vláda SR zamyslela nad inštitútom vecného usmerňovania cien za účelom dočasného zmiernenia negatívnych dopadov na ceny základných potravín.

Zákon č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov upravuje okrem iného aj pravidlá dohodovania, uplatňovania, regulácie a kontroly cien výrobkov, výkonov, prác, služieb, nájmu a nehnuteľností (ďalej len „tovar“), ďalej aplikáciu opatrení na zamedzenie nežiaduceho cenového vývoja a pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov a obcí v oblasti cien tovaru pre trh na území Slovenskej republiky (ďalej len „tuzemský trh“) vrátane cien tovaru z dovozu a cien tovaru určeného na vývoz.

Podľa zákona o cenách cenové orgány môžu regulovať ceny tovaru, ak

- a) vznikne mimoriadna trhová situácia s priamym vplyvom na ceny tovarov na tuzemskom trhu ohrozujúcim cenovú stabilitu alebo dostupnosť tovarov,
- b) dôjde k ohrozeniu trhu vplyvom nedostatočne rozvinutého konkurenčného prostredia; pri posudzovaní stavu konkurenčného prostredia sa vyžaduje stanovisko Protimonopolného úradu Slovenskej republiky,
- c) si to vyžaduje ochrana spotrebiteľa alebo iný verejný záujem.

Regulácia cien sa vykonáva úradným určením cien, t.j. je určením ceny vymedzeného druhu tovaru cenovými orgánmi ako maximálnej alebo pevnej. Maximálna cena je cena, ktorú nie je prípustné prekročiť a pevná cena je cena, ktorú nie je prípustné zmeniť.

Ďalším spôsobom regulácie je vecné usmerňovanie cien, t.j. určenie podmienok pre dohodovanie cien cenovým orgánom uvedeným, ktorý môže stanoviť maximálny rozsah prípustného zvýšenia cien vo vymedzenom období alebo záväzný postup pri tvorbe ceny.

V praxi to znamená, že ak vláda SR vyhodnotí situáciu na trhu s potravinami a rast cien ako nežiadúci cenový vývoj, má v rukách nástroj na ich vecné usmerňovanie po obmedzenú dobu. Týmto nástrojom je **uloženie úlohy Ministerstvu financií SR aby v súlade s § 20 ods. 2 písm. c) zákona č.**

18/1996 Zb. o cenách v súbehu s § 7 písm. a) tohto zákona vecne usmernilo na primeranú dobu ceny základných potravín.

Takýto zásah je plne legitímny a predstavuje cielené dočasné riešenie bez zásadných výpadkov príjmov štátneho rozpočtu, v porovnaní s diskutovaným komplexným znížením alebo zrušením sadzieb dane z pridanej hodnoty. Máme za to, že súčasný neudržateľný rast inflácie je mimoriadnou trhovou situáciou.